

Service document vrijstelling generieke examinering Nederlandse taal, rekenen en Engels

Van: Een handreiking van het Kennispunt MBO Taal en Rekenen.

Datum: Augustus 2019, bijgewerkt november 2019 (zie gele markeringen) en bijgewerkt februari 2020 (zie oranje markeringen)

Contact: info@taalenrekenenmbo.nl

In dit document vindt u een overzicht van de regelgeving over het verlenen van een vrijstelling voor deelname aan de examens voor de generieke examenonderdelen Nederlandse taal, rekenen en Engels in het mbo per 1 augustus 2019. Dit document is gebaseerd op het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB (EKB)¹ dat per 1 augustus 2019 geldt. Vanaf 1 augustus 2019 zijn de regels voor vrijstellingen voor de generieke en de beroepsspecifieke examenonderdelen zoveel mogelijk gelijk getrokken. De examencommissies krijgen de ruimte om te beslissen of een examen tot een vrijstelling kan leiden. De regelgeving daarvoor is vastgelegd in artikel 3b van dit EKB.

✚ Vrijstelling examenonderdelen en delen daarvan (artikel 3b)

1. De examencommissie kan vrijstelling verlenen van het afleggen van een examenonderdeel of een deel daarvan, op verzoek van de student.
2. De examencommissie beslist met ten minste inachtneming van de wettelijk vastgestelde eisen voor de kwalificatie, voor het keuzedeel, en voor de vaststelling van de uitslag.
3. Indien de examencommissie vrijstelling verleent, telt de eerder behaalde waardering mee voor de eindwaardering.
4. De examencommissie beslist of de vrijstelling betrekking heeft op het gehele examenonderdeel, dan wel in voorkomend geval op het centraal examen, het instellingsexamen dan wel een deel van het instellingsexamen.
5. De examencommissie verleent slechts vrijstelling van het examenonderdeel Nederlandse taal, rekenen of Engels of een deel daarvan, indien zij vaststelt dat de deelnemer reeds eerder examen heeft afgelegd op ten minste hetzelfde niveau als vastgesteld voor zijn beroepsopleiding:
 - a. als onderdeel van een andere beroepsopleiding of van dezelfde beroepsopleiding bij een andere instelling; of
 - b. als eind- of staatsexamen of deeleindexamen zoals vastgesteld voor havo of vwo.

✚ Toelichting

- *De eerder in het mbo behaalde eindwaardering of het eerder in het vo behaalde eindcijfer wordt vermeld als resultaat op de resultatenlijst bij het diploma van de opleiding waarvoor de vrijstelling wordt verleend.*

¹ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0027963/>

² Zie hiervoor ook de [handreiking over het vermelden van vrijstellingen](#)

- *Het resultaat waarop de vrijstelling is gebaseerd, hoeft niet ten minste een 6 te zijn, maar het resultaat moet wel zodanig zijn dat de student er mee kan slagen in de nieuwe opleiding. Omdat dit afhankelijk is van de overige resultaten, kan dit dus per student verschillen.*
- *Vrijstelling kan ook worden gegeven voor delen van het instellingsexamen.*
- *Indien er geen resultaat is voor rekenen dan kan geen vrijstelling worden verleend.*
- *Er kan pas een vrijstelling worden gegeven voor het centraal examen wanneer het eerder gemaakte examen ook een centraal examen was, gebaseerd op of geijkt aan de referentieniveaus en met bijpassende normering.*
- *Er kan pas een vrijstelling worden gegeven voor een generiek examenonderdeel wanneer hiervoor eerder examen is gedaan, gebaseerd op of geijkt aan de referentieniveaus en als onderdeel van een mbo-, havo- of vwo-opleiding.*
- *Vrijstelling voor het onderdeel Nederlandse taal of Engels is ook mogelijk voor afzonderlijk het instellingsexamen, een deel daarvan, of het centraal examen.*
- *Indien op basis van een havo/vwo-resultaat alleen een vrijstelling wordt aangevraagd voor het centraal examen Nederlands of Engels, dan dient het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het schoolexamen luisteren gemiddeld te worden. Dit is dan het cijfer dat als basis dient voor het besluit om vrijstelling te verlenen voor alleen het centraal examen.*
- *Indien op basis van een havo/vwo-resultaat alleen een vrijstelling wordt aangevraagd voor het instellingsexamen Nederlands of Engels, dan dient het cijfer voor de schoolexamens spreken/gesprekken en schrijven gemiddeld te worden. Dit is dan het cijfer dat als basis dient voor het besluit om vrijstelling te verlenen voor alleen het instellingsexamen.*
- *Bij vrijstelling op basis van het resultaat voor Nederlands 2F, waarbij cijferdifferentiatie is toegepast, geldt dat het cijfer inclusief cijferdifferentiatie het uitgangspunt is voor vrijstelling en dit cijfer is ook het cijfer dat op de resultatenlijst van de vervolgopleiding komt te staan.*
- *Met een behaald keuzedeel Nederlandse taal 3F, Engels A2/B1 of rekenen 3F, kan de student die van een niveau 3 naar een niveau 4 opleiding gaat, vrijstelling krijgen in zijn vervolgopleiding voor de generieke examenonderdelen Nederlandse taal, Engels of rekenen. Uiteraard niet voor deze keuzedelen omdat deze niet gekoppeld kunnen worden aan een niveau 4 opleiding. De keuzedelen maken op deze manier de overstap naar een hoger mbo-niveau gemakkelijker.*

Er zijn twee bijzondere situaties:

1. Engels B1/B2 en doorstroom

Een student die bij de niveau 3 opleiding een keuzedeel Engels B1/B2 heeft behaald, kan dit keuzedeel als vrijstelling opvoeren voor het keuzedeel Engels B1/B2 bij de niveau 4 opleiding (mits de kwalificatie geen of slechts heel beperkt Engels op dit niveau bevat). En de student kan het keuzedeel ook als vrijstelling opvoeren voor het generieke onderdeel Engels A2/B1 in de niveau 4 kwalificatie.

2. Nederlandse taal of rekenen 3F en afstroom

Datzelfde geldt bij afstroom van een niveau 4 opleiding naar een niveau 3 opleiding: indien het generieke onderdeel Nederlandse taal 3F of rekenen 3F in de niveau 4 opleiding behaald is, kan de student bij afstroom naar niveau 3 vrijstelling krijgen voor het keuzedeel 3F én voor het generieke deel 2F.

- Wanneer vrijstelling wordt aangevraagd voor Engels op basis van een havo- of vwo-diploma dan dient met een aantal zaken rekening te worden gehouden.
 - Wanneer vrijstelling wordt gevraagd voor het gehele examen Engels dan geldt dat vrijstelling kan worden gegeven op basis van een havo-diploma voor niveau B1; op basis van een vwo-diploma voor niveau B2³.
 - Wanneer vrijstelling wordt gevraagd voor een deel van het examen Engels dan geldt dat alleen vrijstelling mogelijk is voor de instellingsexamens spreken, gesprekken voeren en schrijven. Voor het centraal examen alleen kan op het mbo geen vrijstelling worden verleend, aangezien het centraal examen in havo/vwo uit alleen lezen bestaat, terwijl het centraal examen op het mbo uit de onderdelen lezen en luisteren bestaat. Het is niet mogelijk om vrijstelling te verlenen voor een deel van het centraal examen op basis van een resultaat voor een school- of instellingsexamen.
 - In havo/vwo geldt dat spreken en gesprekken voeren in één examen wordt afgenomen, namelijk gespreksvaardigheid.
 - Om te kunnen beoordelen of de student op basis van een havo- of vwo-diploma voor (gedeeltelijke) vrijstelling in aanmerking komt is het aan te bevelen om te onderzoeken hoe de instellingsexamens zijn afgenomen en eventueel een PTA op te vragen. De niveaus die in de handreikingen van de SLO worden genoemd zijn namelijk geen eisen, maar ambities. Er moet dus wel degelijk gekeken worden of de studenten over het juiste niveau beschikken.

✚ Aandachtspunten bij het toekennen van vrijstellingen

- De examencommissie kan vaststellen of de student in aanmerking komt voor vrijstelling op grond van documenten als een diploma en resultatenlijst of een getuigschrift van de student.
- De student dient tijdig vrijstelling aan te vragen bij de examencommissie van de opleiding. De student levert hierbij een bewijsstuk aan van een eerder behaald resultaat. De examencommissie neemt een besluit of de vrijstelling wordt verleend op basis van de bovenstaande voorschriften en het aanvullende eigen beleid daaromtrent. Het vrijstellingenbeleid en de toepassing ervan door de examencommissie valt onder het toezicht op de kwaliteit van de examinering van de Inspectie van het onderwijs.
- De ruimte in de mogelijkheden tot vrijstelling betekent niet dat de eisen voor het behalen van het diploma worden verlicht. De mbo-instelling blijft ervoor verantwoordelijk dat studenten aan alle diploma-vereisten voldoen op het voor de mbo-opleiding vereiste niveau wanneer zij de student hiervoor een diploma toekennen. Het is aan de mbo-instelling om hier beleid op te formuleren en dit beleid na te leven. De instelling beslist zelf op welke wijze zij het besluit tot vrijstelling per individuele student onderbouwt. Uitgangspunt is dat het besluit transparant en controleerbaar is. Hierbij kan gedacht worden aan het examendossier van de student.

³ Zie voor de onderliggende bewijslast over de niveaus van het centraal examen de [syllabus Engels havo](#) en de [syllabus Engels vwo](#), par. 2.1. De niveaus voor de instellingsexamens kunt u vinden in de [handreiking schoolexamen moderne vreemde talen van de SLO](#), par. 5.3.

Veel gestelde vragen

Hieronder vindt u ter verduidelijking een aantal vragen en antwoorden.

Vanaf welk studiejaar zijn de examens Nederlands, rekenen en Engels gebaseerd op de referentiekaders Nederlandse taal, rekenen en Engels. Met andere woorden: vanaf welk jaar kan de instelling ervan uit gaan dat het resultaat op het diploma gebaseerd is op de referentieniveaus en kan eventueel vrijstelling worden gegeven?

In onderstaande tabel is weergegeven vanaf welk studiejaar de resultaten op de diploma's gebaseerd zijn op de referentieniveaus.

Invoering examinering	MBO	Havo/vwo
Nederlands 3F	2014-2015	2013-2014
Nederlands 2F	2015-2016	Vrijstelling niet mogelijk
Rekenen 3F	2015-2016	2013-2014
Rekenen 2F	2016-2017	Vrijstelling niet mogelijk
Engels	2016-2017 (mits geëxamineerd met een pilot centraal examen)	2009/2010

Kan een mbo-3 student het examenonderdeel Nederlandse taal en/of rekenen afleggen op 3F? Kan hij dan op grond van dit examen vrijstelling krijgen in de mbo 4 opleiding?

De student kan de examencommissie vragen om het examen af te mogen leggen op het niveau dat hoort bij mbo-4 (3F). Als hij dit examen heeft gedaan kan hij op grond van het resultaat hiervan vrijstelling krijgen in een niveau 4 opleiding, wanneer hij daarbij aan de voorwaarden voldoet voor diplomering.

Als een leerling van het havo of vwo instroomt in het mbo, heeft hij dan recht op vrijstelling voor de generieke examenonderdelen Nederlandse taal, Engels en rekenen?

Als een havist of vwo-er instroomt in het mbo, kan hij vrijstelling krijgen voor rekenen, Nederlandse taal, Engels of onderdelen daarvan. Dit kan echter alleen als er een resultaat is op basis van een eerder afgelegd examen op het juiste referentieniveau. **De examencommissie beslist hierover** met inachtneming van de minimale vereisten zoals hierboven beschreven. Er is dus geen recht, tenzij de instelling dit zelf heeft vastgelegd.

Kan een student ook vrijstelling krijgen op basis van een eerder afgelegd ER-examen?

Ja, dit kan. Hiervoor geldt hetzelfde als wanneer het een regulier F-examen betreft.

Kan een student vrijstelling krijgen voor de generieke onderdelen op basis van een vmbo-diploma?

Dit kan alleen wanneer de student op het vmbo een examen Nederlandse taal, Engels of rekenen heeft afgelegd op het niveau van het havo of vwo.

Kan een student met een 5 voor Nederlandse taal, rekenen of Engels vrijstelling krijgen voor deze onderdelen?

Ja, dat kan, mits het behaalde cijfer voldoende is om te kunnen slagen voor de nieuwe opleiding in het mbo. Dit kan dus met een 5 voor Nederlandse taal of een 5 voor Engels (mits voor het andere onderdeel ten minste een 6 is behaald) en een resultaat voor rekenen (ongeacht de hoogte daarvan). Dit zijn echter minimumeisen, waarmee de ruimte voor maatwerk wordt gecreëerd. Het is aan de examencommissies om aanvullend beleid te formuleren.

Kan een student ook vrijstelling krijgen voor alleen het onderdeel schrijven 3F als hij op niveau 4 dit onderdeel al heeft gedaan en hij afstroomt naar niveau 3?

Ja, dit kan. Als hij daarna het centraal examen en alle andere onderdelen van het instellingsexamen ook op niveau 3F doet, dan kan het resultaat worden overgenomen. Als de overige onderdelen op niveau 2F worden gedaan, dan kan het resultaat voor schrijven 3F als 2F resultaat worden meegenomen bij de bepaling van het eindresultaat.

Kan een student in het mbo nog vrijstelling krijgen voor een generiek onderdeel op basis van een resultaat op het pilotexamen (artikel 19 EKB)?

Een student kan onder bepaalde voorwaarden vrijgesteld worden van het centraal examen op basis van het resultaat op een pilotexamen. Deze voorwaarden zijn:

- a. Het pilotexamen heeft plaatsgevonden in de tweede helft van de reguliere opleidingsduur (of bij opleidingen van twee jaar of korter in het laatste studiejaar volgens de reguliere opleidingsduur);
- b. Het pilotexamen heeft plaatsgevonden *in het laatste studiejaar voorafgaande aan* het studiejaar waarin centrale examinering voor de eerste maal plaatsvond;
- c. Voor Nederlandse taal geldt dat het pilotexamen met ten minste een 6,0 is afgesloten. Voor Engels en rekenen geldt geen minimumeis aan het behaalde pilotcijfer.

NB: Voor Nederlands en rekenen geldt dat vrijstelling op basis van een pilotexamen alleen kan worden gegeven wanneer de student deze vrijstelling gebruikt voor diplomering binnen dezelfde opleiding als waarin het pilotexamen is gedaan. Vrijstelling op basis van een pilotexamen kan dus niet gegeven worden wanneer een student overstapt naar een andere opleiding.